

učnjaških krogih. Nižji sloji ljudstva so bili zanemarjeni. Za ljudsko izobraženje, kakoršno so zagovarjali v prvem času krščanstva škofje in cerkveni zbori, in kakoršno je tudi Karol Veliki nameraval, nehale so skrbeti oblasti; zato se ni čuditi, ako je prosto ljudstvo tavalo v temi neznanstva, praznoverstva in surovosti.

V to nastopi cerkvena reformacija. Glavni reformator Martin Luter (1483—1546) potegnil se je pri svojem delu na polji cerkvene reforme tudi za zanemarjene šole, češ mladi učenci so seme in kvas cerkvi. Zavoljo cerkve je treba imeti in vzdrževati šole. „Bog cerkev s šolami vzdržuje“. Zavoljo tega je v vseh svojih spisih poudarjal potrebo in znamenitost dobre vzgoje. Pred vsem je zahteval od roditeljev, da z vso dušo in umno vršé svoje vzgojiteljske dolžnosti. V svojem spisu „O hišnem gospodarstvu in otroškem strahovanji“ velí: „Bog hoče, da vzgojujemo mladino, da jo na vseh potih čuvamo, da ne postane divji in nevzgojeni rod. Najprej je treba deco poučevati v duhovnih, in potem v svetovnih stvarih. Strahovanje naj bo ostro, a ne surovo, da otroci ne postanejo topi in da se jim stariši ne mrzijo“.

Načelnike in zastopnike vseh nemških mest je s posebnim spisom pozval, da ustanové šole, ako ne, bode se ljudstvo pogreznilo v barbarstvo. „Napredek mest ni že zagotovljen tam, kjer je na kupu dosta blaga, kjer se delajo čvrsti zidovi, lepe hiše, mnogo pušk in železnih oklepov; napredek, blagostan in moč mesta zagotovljena so še le takrat, ako ima mnogo dobrih, častitih in vrlo vzgojenih meščanov. Oni bodo še le znali, blago in vse, kar je dobro, nabrati, ohraniti in modro uporabiti“. Luter zahteva naravnost, da se roditelji silijo, da svoje otroke pošiljajo v šolo, „ker je vsakdo dolžan pomagati, da se vzdrži duhovni in posvetni red. Jaz mislim, da morejo dečki vsak dan biti po eno ali dve uri v šoli. Ostali čas pa naj delajo domá ali pa naj se učé kakega rokodelstva. Tudi deklice zmorejo toliko časa, da vsak dan po eno uro gredó v šolo, in da poleg tega opravljajo svoje posle pri hiši“.

Praktično je Luter pospeševal ljudski pouk s svojim malim in velikim katekizmom, v katerem na lehkí način tolmači poglavitne dele svoje nove vere. V njegovem trudu o izboljšanju vzgoje in šol pomagal mu je posebno marljivi prijatelj Filip Melanchthon (1497—1560), profesor vseučilišča v Wittenbergu. On je sestavil tako zvano „saksonsko šolsko osnovo“. Po nasvetu Luterovem je bilo odredjeno namreč poverenstvo, da pregleda saksonske cerkve in šole. V tem poverenstvu je bil tudi Melanchthon, ki je spisal v tej točki poseben navod, kako je nadzorovati šole in cerkve. Razen cerkvenih ustanov obsegal je ta navod tudi že omenjeno šolsko osnovo. V njej se pozivljajo predikanti, naj bi opominjali stariše, da pošiljajo svojo deco v šolo, da se tako vzgojé ljudje, ki bi bili sposobni, dobro poučevati v cerkvi, pa tudi drugače dobro se vladati. Po tem razlaga, kako se ima učence razdeliti v razrede, in kaj naj se v katerem razredu učí. Potreba latinskega jezika se osobito naglašuje. (Dalje prih.)

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

France Zaveršnik r. 24. jan. 1807 v Tržiču, mašnik 1835, služil v Begunjah na Gorenjskem, na Koprivniku in v Šent-Gothardu na Trojani, u. 23. marc. 1874. — Bil je pevec in pesnik; javno se je oglasil v Vodnikovem Spomeniku l. 1859 str. 262—3, kjer opeva a) Troje poljé (rudno, belo, žitno) in b) Ozir iz Bohinske ograje. Na primer bodi:

V Bohinju je znano	Je z zernjam obs'jano,	To Rudno je pólje,
Mi čudno poljé!	K' nikdar ne kalí;	K' ga jámar pozna;
Ni v brazde 'zorano,	Le v peči sožgano	Premaga vse mólje,
Le v kotle vse gre! —	Svoj sad obrodi. —	Železa nam da itd. —

Prvi sloveč župan Ljubljanski se imenuje Janez Nep. Hradeczky r. 30. avg. 1775 v Ljubljani, župan l. 1820, kteremu je o 25letnici njegovega vladanja čestitko zložil dr. Fr. Prešern, na starem strelišču govoril Lovro Toman, tedaj učenec govorništa (Novic. 1845 l. 27), u. 6. jul. 1846 (Novic. l. 29). Nekrolog nemški spisal mu je dr. J. Bleiweis. — Iz Prešernove čestitke p.:

. . . Kmetijske družbe ud nje zbor podpéraš,
Podpéraš z njim domače Ti „Novice“,
Zahvale vsih Slovencov si nabéraš,

Ki bratov tihotijo zabavljice,
De smo zarés mi Kranjci pozabili
Že Slave mátere, nje govorige,

Ki stala v bran je Atilovi síli,
Ki preživela mnoge je narode,
Ki naj napréj ohrani Bog jo mili! . .

Mihael Ambrož r. 14. febr. 1808 v Ljubljani, okrajni komisar v Smledniku, državni poslanec, župan Ljubljanski, u. 25. apr. 1864. Bil je izvrsten govornik, dober pisatelj slovenski, storil je mnogo za mesto itd. — Dopisoval je v Novice na pr. l. 1847: Nekaj od poslov in njih dolžnost. L. 1848: Želja Slovincov; Slovenski jezik ni otrok; Kakošne poslance bomo za Dunaj volili; Kaj se je zgodilo v Smledniku; Kako bi se naš jezik v šole in v kancelije vpeljal; Odperto pismo iz Dunaja vsim Slovincam itd. Dopisoval je v Slovenijo l. 1848 p. Slov. društvu; iz Dunaja itd. Ker se je pa bratiti jel nekako z levičarji, posvaril ga je dr. Bleiweis v Novicah, P. Kozler v Novicah in v Sloveniji: „Odperto pismice gosp. Ambrožu“ — kjer je nasproti pohvalil Doljaka iz Goriškega („Včerajšna seja deržavniga zbora — 11. sept. — je bila za Slavjane, zlasti pak za nas Slovence prav važna; pervikrat smo slišali v tem zboru ime našiga naroda Slovinci“ itd. Slov. 1848 str. 86), ter na njegov odgovor (str. 94) priobčil „Drugo odperto pismice g. Ambrožu“ (str. 106), in stvar je bila poravnana. — Pisal je Ambrož v Novicah o prav potrebnih in takrat koristnih rečéh p. l. 1850: Od zemljišne odveze; Od davšin gostačev in bajtarjev; Od vodnih činžev; Od tlake za ribštvo itd. Potrebe novih srenjskih naprav; spisovanje županijskih zapisnikov. Od fabrik v Ljubljani in okoli Ljubljane. Splošno razjasnjenje zastran davšin, ktere bi imele nehati brez odškodovanja. Od mitnih in kupnih gruntov. Od kantonskih cest itd. — L. 1848 se je boril zoper Metelčico (Jezič. X. 1872); l. 1864 je nemški spisal knjižico „Fr. Metelko's Waisen-Stiftung 8. S. 23“, poslovenil A. Lesar (Jezič. XI. 1873 str. 103) itd. — Na razgled bodi:

Zdej jih poznamo! Po 171. listu „Gracarde“ prisiljeno razjasnjenje. — Ko dopisúni „Lloyda“ in „Gracarde“ z vsim svojim nesramnim natolcevanjem nič niso mogli opraviti zoper slovensko društvo na Krajskim, ktero mirno svoje pot v prid omike in povzdige domačiga jezika napreduje, so se ti dopisuni kakor bramorji iz ene njive na drugo, kakor gosence iz eniga drevesa na družiga spravili čez Novice . . , potem zoper kmetijsko družbo, zdaj čez živinozdravniško šolo na Poljanah itd. — Ker ti možje želé, de naj bi Novice le od kmetijskih reči pisale, damo pri ti priliki svét na znanje, kakó de se bramorji polové: Prazni piskerci se v zemljo zakopljejo, s perstjo pokrijejo in le toliko se duška pustí, de v piskerce popadajo, kader po svojih škodljivih opravilih po persti rijejo. Tudi mi si bomo prizadevali, kolikor je v naši moči, koristne domače naprave takih škodljivih žival varovati, de se jim po očitnim ravnanju taka past nastavi, v ktero se bojo ti bramorji sami sebe vjeli . . Satan ljuliko seje . . Zdej jih poznamo! itd. (Novic. 1850 str. 112 — 3).

Dr. Štefan Kočevar r. 15. avg. 1808 v Središču, učil se v Mariboru, Gradcu, na Dunaju postal dr. medicine in kirurgije l. 1834, služil v Celju, v Podčetrtku od l. 1836, v Celju c. kr. okrajni zdravnik od l. 1852, u. 22. febr. 1883. — Součenec Gajev pisaril je v časopis njegov ilirski, nabiral za besednjak, Stanku Vrazu bil pobratim v dejanju in nehanju, kar je očitno iz peterih pisem (Vid. Dēla St. Vraza V. 1877), hitel l. 1848 v Zagreb želeč po saboru zjedinjenja mej Hrvati in Slovenci, vstanovil čitalnico v Celju, bil dež. poslanec, ces. svetnik itd. (Cf. Slov. Nar. 1878 str. 256). — Dragi pobratime! Hvala Tebi na Tvojem več dosta lépo pisanom ilirskom listu, pisal mu je St. Vraz l. 1839. Ja sam s Tvojom ilirštinom premda ne podpuno, ipak dosta zadovoljan, budući u dojdúcem ako ni bolja venda gora biti neće (str. 185) itd. — Molim Tebe, dragi prijatelju, kupi več sada predbrojitelje za moju knjigu „Narodne pēsni gornjoilirske ili Slovėnske, koje za nedēlu danah pod tisak dojtī ćedu itd. (str. 184). — Sve mi prorokuje, da pri ovom izdanju mnogo izgubit ću. Nu bilo, kako mu bilo! ja oću na svaki način plod moga šestogodišnja truda na sviet izdati. Ako i polovicu izgubim, ide u ime božje na žrtvenik domovine. . . Dragi Stěpko! Što se tiće novacah, priskoći mi s nekoliko desetkami, čím više tim bolje itd. (str. 187) . . — Ja ti sādā ništa nemorem poslati, jerbo mi obitelj moja toliko izdatakah uzrokovaše, da nimam više nego deset forintih u peneznici (Kočevar Vrazu 17. ož. 1839. str. XX). — Predsednik novi čitalnici v Celju ogovoril je goste na pr.:

„Z veselim srcom pozdravljam Vas, naše sosede in prijatle iz Kranjskega, ki ste se potrudili v Celje, da povikšate slovesnost pri začetju naše čitavnice. Posebe pozdravljam še Vas prvega podpornika slovenske literature, obče spoštovani gosp. dr. Bleiweis! Vaša nazočnost je naša radost, je naš ponos. Pozdravljam tudi Vas drage nam brate iz Maribora in Vas iskrene domoljube iz Celja in celjske okolice, ki ste zedinili svoje moći, da ustanovite tukaj prvo slovensko društvo. Pred letom še nikdo mislil ni, da bi kaj takošnega v Celji mogoče bilo. Nenadoma pokaže se misel čitavnice kot migljajoča zvezdica na našem obnebju, — in uresniči se društvo. Tak hitro deluje ljubav do slovenskega jezika; to je sila narodnega čutja. Srce mi veselja igra, ako premislim, da naš narod takošno čutje ima. Spominjam se še dobro onega časa, kadar je le pet ali šest domoljubov v celi štajarski Slovenii bilo. Oj, kako žalostno je takrat bilo! — Al sedaj je vse drugač. Tolika množina domoljubov, ki smo se tukaj sošli, dokazuje, da naš narod nima samo sebičnih ljudi, ampak da je za žlahno čutje sposoben, da je za veličastno djanje pripraven, in da ima moć, svojo narodnost varovati. Ponašam se z narodom našim in ljubim ga tako, kakor sem ljubil svojo mater. Svoje matere ne bi bil zapustil, čeravno ni bila bogata in imenitna, ako bi se meni svetla kraljica bila ponudila na mesto matere stopiti. Tako ne zapustim slovenskega naroda, čeravno bi bil zadnji narod na svetu. Za vēs svet njega ne zapustim! itd. (Novic. 1862 str. 67).“ — Na stare dni že je priobčil knjigo, kateri naslov je:

Slovenska mati. Podučna knjiga materam, kakó naj sebe in svoje otroke zdrave obvarjejo. Spisal Dr. Kočevar. V Ljubljani 1882. 8. 48. Nat. Nar. Tisk. Zal. Dr. Kočevar v Celji. Nauk ta sega do 3. leta. — Kako se mora skrbeti v poznejših letih za telesno zdrave in umno razvitje otroka, razjasniti hočem v drugem spisu, brž ko mi bode možno (str. 48). A — ta drugi spis preprečila je smrt nemila!

Josip Godina Verdelski r. 20. marc. 1808 na Verdeli poleg Trsta, učil se v Kopru, Gorici, Ljubljani, v Gradcu pravoslovja, vstopil v finančno službo v Dubrovniku, Spljetu, Celovcu, Trstu, šel v pokoj višji finančni komisar l. 1875, u. 29. jan. 1884. — Dopisoval je v Novice, Naprej, Glasnik, Stimmen aus Inneroesterreich itd. — Sad njegovega neumornega delovanja so ti-le večji in manjši slovenski spisi:

a) Koledarček za l. 1853. — b) Njegovo veličanstvo Franc Jožef v veliki smertni nevarnosti l. 1853. — c) Ilirski Primorjan l. 1866. — Teržaški Ljudomil. — d) Pod Lipo, l. 1869 v sešitkih. L. 1882: Povzetek nekih bolj važnih členkov iz nekedanega mesečnega časnika „Pod Lipo“ z geslom: Znanstvo je bogastvo. V Terstu 8. 195. — e) Opis in zgodovina Tersta in njegove okolice z uverstitvijo kratkega geografičnega in zgodovinskega pregleda starih in sadanjih Slavjanov, kakor še tudi kratke omembe njihove osode in omike. Še 7 lesorezi. V Terstu 1872. 8. 482. — f) Kratek pregled vesoljnega sveta sploh, in posebno naše zemlje. L. 1872. 8. 48. — g) Izvirek premožnosti ali pravi pomoček za nje napravo in ustanovitev med ljudstvom. L. 1873. 8. 108. — h) Kratek razgovor o bolj važnih dosadanjih iznajdbah in posebno o strojih ali mašinah, železnicah in telegrafiji kot obrodkih čudodelne moči — človeškega duha. L. 1876. 8. 83. — i) Čitanka . . . 1882. 8. 180. — k) Živenje Josipa Godine Verdelskega. Opisal on sam l. 1879 8. 184 itd. — Knjige omenjene in sodbo o pisatelju glej v Zvonu 1884 str. 184 — 186 in 241 — 243, opisal Gregor Jereb.

Kolikor sem jaz mogel opazovati, dopisoval je J. G. Verdelski a) v Novice p. l. 1853 iz Kopra o knjigi: Voditelj k znanstvu; o Kurelcu itd.; l. 1854: Slavjani Teržaške okolice (Odlomek iz večega rokopisa); Parobrodstvo in železnice; Baron Čehovin; l. 1855: Inaka sina (generala Bon in Bauer); l. 1856: Kako si človek najlože pridobiva znanstev, ki so mu za življenje potrebne; l. 1863: Kratek razgovor o važnosti trgovine in brodarstva; Iz opisa Angleža Patona . . . po Srbii; Iz torbice dobrovoljnega popotnika; O besedi „Laibach“; Benedke; Tržaški Slovani; l. 1864: Nošnja Slovencev tržaške okolice; l. 1869: Pod Lipo itd. — b) Koledarček družbe sv. Mohora I: Kratek nauk o megli in oblakih, o dežju in mavrici, o toči in snegu, o blisku in gromu; II 1862: Narodi in narodnost. — c) Večernice I: Hvaležnost in nehvaležnost. II: Blagočutje oroslanovo. III: Kako svet navadno človeka sodi po obleki. IV: Pomanjkanja in prednosti — vbožnost in bogastvo človeka itd. — d) Naprej ima manjših dopisov iz Celovca itd. — e) Glasnik l. 1862: Česa je zdaj Slovencev najbolj potreba? 1. Dobrega političnega časnika; 2. Ustanovitve ljudskih knjižnic; 3. Marljivega dela in truda za izdajbo tacihi knjig; 4. Složene, krepke in zdatne podpore in spodbude slovenskih pisateljev. „Naj tedaj vzamejo prvaki našega naroda, ali sploh vsi tisti, ki veliko premorejo — več ko jaz — v natanjčen predvarek ta sadanji moj svet, piše o sklepu (str. 142); naj se trudijo, kolikor jim je le mogoče, da se kmalo izpelje, kar sem gori omenil z najboljim namenom, ali pa vsaj kaj enacega, da, posnemaje druge že omikane in izobražene narode, bomo napredovali in svetu dokazali živčnost našega naroda — da osramotimo še marsikterega odpadca! Naj le še pišejo — zdaj je posebno za to čas in priložnost, zdaj je za to velika sila in potreba, — marljivo, neutrudoma in sploh na vso moč tisti možje bistre in prebrisane glave, ki živijo med nami in so se dozdej že toliko poslavili v povzdigi naše narodnosti. Naj le pridno pišejo naši mladenči, ki so dosihmal v resnici že pokazali, da jim je veliko mar, in da so neizmerno vneti za pravo korist naroda, v katerem se gotovo s posebnim ponosom štejejo — saj nam je in mora pač tudi biti mladina sladka in poveseeljvna nada za prihodnost. Živila naša vrla mladina!“ — L. 1863: Nekaj o stanji in potrebah našega slovstva (str. 24—26). Temu nasprot gl. „Kos kritike“ (str. 57—60). — f) Besednik l. 1870: Tiskarstvo itd.

Mihael Peternel r. 22. sept. 1808 v Novi Oselici, šolal se v Idriji, Celovcu, Gorici, Ljubljani, svečenik l. 1835, služboval na Dobrovi, v Moravčah, Poljanah, Vodichah, Šmartinem pod Šmarjino Goro, l. 1852 postal ravnatelj novi realki v Ljubljani, od l. 1869 bil le profesor, l. 1874 šel v pokoj, u. 6. avg. 1884. — Čvrst Slovenec je rad prebiral

knjige Dobrovskega, Kopitarjeve in Miklošičeve itd.; pisal je časih v Novice na pr. l. 1849: *Ktere imena mescov so prave?* — Na koncu pravi: „Ob kratkim: kdor tedaj piše za široki svet, ali za prihodnje čase, bo rabil stare, povsod znane, povsod veljavne imena mescov. Kdor pa piše le za danes in jutro, le za domači log, in si zaznamovati hoče: kdaj de je breza sočna, kdaj je treba gosence moriti ali listje grabiti, naj se pa posluži tistih imén, ktere so mu nar ljubši. Vas pa, dragi vredniki časnikov, novíc in daníc prosimo, odločite v novim letu, po izgledu usmiljeniga pratikarja, saj en koticék na svojih listih za častitljive stare latinske imena, če jim že nočete clo popolnoma gospodarstva, ktero se jim po vsi pravici spodobi, izročiti (Str. 3—13).“

Dokler je bil realki ravnatelj, pisal je jako marljivo v njena izvéstja, sicer nemški, a le o domačih, narodskih stvaréh na pr. l. 1853: *Errichtung der k. k. U. Realschule; Audeutungen zur Vaterlandskunde von Krain*; l. 1854: *Georg Freiherr v. Vega. Biografische Skizze*; l. 1855—6: *Geografische Skizze des Herzogthums Krain*; l. 1857: *Audeutungen, wie und von wem die Realschule zu beachten u. zu benützen sei, insbesondere in unserem Vaterlande Krain*; l. 1858—9: *Schule u. Leben, insbesondere Realschule u. gewerbliches Leben*; l. 1862: *Imena, znamenja in lastnosti kemiških pervin (str. 3—14) itd.* — L. 1866 je dal še kratko pojasnenje o svojem delovanju, v katerem je bil poln jedra in dovtipa, če tudi ne vselej v vzvišani ali znanstveni obliki, kar sem povedal vže v Slovincu (l. 1874 str. 97 in 1884 št. 183).

Jožef Premru r. l. 1809 na Vrhpolju v Vipavi, bil gramatikalni profesor v Celju, Gorici, nekaj časa tudi slovenščine, l. 1851 gimnazijski ravnatelj v Zagrebu, od l. 1862 v Celju, l. 1874 vmirovljen, u. 20. avg. 1877 v Gradcu. — Kedar je učil slovenščino, sestavil je knjigo:

Nuova raccolta di dialoghi Italiani, Tedeschi e Sloveni. — Neue Sammlung Italienischer, Deutscher und Slovenischer Gespräche. — *Nova Nabéra Laških, Nemških ino Slovenskih Pogovorov.* Bearbeitet u. zusammengefasst von Joseph Premru, k. k. Gymn. Professor in Goerz 1850. 8. 255. Paternolli. — Slovenci smo dobili s pričujočim delam koristne bukve, kakoršnih dosihmal še nismo imeli. . . Zató to knjigo za berilo ne le šolam, ampak vsacimu, ki se želi zraven svojiga materniga še dveh jezikov vaditi, toliko bolj priporočimo, ker jo je g. pisatelj prav modro v dva glavna dela razredil; prvi del obseže besede, ktere veže v kratke poterdivne, odrečivne, vprašavne, velivne stavke itd. takó de se v tem slovniškim delu duh vsaciga jezika naučiti da. V 2. delu ima pogovorov, za različne navadne potrebe 48. Na koncu knjige so imena nar imenitniših umetnost, vednost, rokodelstev itd. (Novic. 1850 str. 95). Predgovor (*Pre-fazione. Vorrede*) se glasi slovenski:

„Vednost slovenskiga jezika je v sedajnosti zlo potrebna reč. De bi se ga tudi Lahí in Nemci ložej naučili, si je podpisani, porabivši naj bolji pisatelje, na vso moč prizadel, jim z nabéro pogovorov v treh jezikih soznanjenje s tem jezikam in njega razumljivost zlajšati in pospešiti. Kratka, lahka in razločna izreka, ktero je v tih pogovorih z pazljivo marnostjo rabil, in celiga dela osnova mu da upati, de bo s temi še sploh koristnimi bukvami, posebno vsim tistim vstregel, kteri se vprihodnič slovenskiga jezika naučiti želijo. Zložitelj (*L'Autore. Der Verfasser*)“.

Da je pisatelj s pričujočo knjigo Slovincem vstregel in dober učitelj bil svojim slovenskim učencem, spričuje pesem v slovó (Novic. 1851 str. 259) z naslednjo vpeljavo: „Prosimo, da v Novicah natisnete sledeče slovó, ktero smo poklonili hvaležni učenci v Gorici svojimu ljubljenimu gospodu učeniku Jožefu Premru-tu o njegovim odhodu iz Gorice v Zagreb — v znamenje, kako učenci spoštujejo učenika, kterimu ljubezin do mile svoje matere živo v sercu klije.“ — Knjiga njegova je prišla drugič na svetlo l. 1865 in tretjič z naslovom:

Dialoghi Italiani, Tedeschi e Sloveni. Italianische, Deutsche u. Slovenische Gespräche. Laški, Nemški in Slovenski Pogovori — raccolti ed elaborati da Giuseppe Premru. Terza edizione. Sensibilmente migliorata ed aumentata dal Sacerdote G. Rejec. Gorizia 1882. 8. 317. Paternolli. — K prvemu, v obliki nekoliko zboljšanemu predgovoru še pristavlja „Popravljaivec“: „Se ozreš še na to, kako bratovsko se ta jezik z vsimi slovanskimi narečji veže, in kako široko se te narečja po evropskih deželah razprostirajo, kako kratko, pa pomenljivo in določeno razne misli pregiba; se moraš, če si pravi prijatelj vednosti, saj nekoliko s tem jezikom soznaniti. Koliko gradiva najde posebno jezikoslovec, viditi, da ta jezik iz staro-slovenščine izvira (essendocchè la slovena è la figlia più prossima della venerabile lingua antico-slovena)? koliko veselja sopet znaec tega jezika, ko vidi, kako določeno, izvrstno in živo se dajo stari klasični izreki predstaviti? — Al korist slovenskega jezika se bo v prihodnje temveč razjasnila, kolikor bolje boš v njem napredoval; in s to zbirko se ti ponudi ključ k vedno boljšemu pospehu“.

Iz šole za šolo.

Vaja iz matematičnega zemljepisa.

A.

Ako smo zunaj, n. pr. na polji ali senožeti, tedaj moremo pregledati precejšnji kos zemeljne površine. — Kolikor bolj raven je kraj, kjer stojimo, toliko več površine moremo pregledati. Kako bomo imenovali daljavo, katero v enej nameri pregledamo? — (Dogled.) Na katerih krajih se nam dogled poveča? — (Na ravnih krajih.) Kakšen pa bi bil dogled, ako bi stopili na hrib, v zvonik i. t. d.? — Dogled bil bi še večji. Ako bi pa prišli n. pr. na Krim, tedaj bi videli pri jasnem vremenu s zdravimi očmi še dokaj dalje. . . Kateri ljudje pa ne vidijo daleč? — (Kratkovidni.) — Zapomnite! „Dogled je daljava, katero moremo v onej nameri pregledati. Dogled je pa tim večji, kolikor bolj ravna je okolica, kolikor višje stojimo, kolikor čistejši je zrak in kolikor bolje je naše okó“.

B.

Zdaj si pa mislite, ta stogelj, na katerega sem privezal konec sukanca in katerega tū sredi table zatrdim (tabla se položi vodoravno na mizo ali klop), bi bili vi, in sukanec bi pa predstavljal dogled. — Konec sukanca privezal sem košček krede. Vaš dogled bode tedaj v tej nameri segal do tukaj (meja dogleda zaznamova se z malim krogom). — Ako se obrnete na to stran, tedaj vidite to tukaj (se zopet naredi krog), in tako dalje, da je konečno popolni krog. — Kaj je zdaj okoli stogelja (opazovalca)? — (Krog.) Kako bomo ta krog imenovali? — (Vidno obzorje ali horizont.) Kaj se nam zdi, da se stika s horizontom? — (Nebo.) Krožno plan, katera je v vidnem obzorji, morete pregledati od vseh strani, a ne tega, kar je zunaj vašega obzorja. Ako bi pa stali zunaj vasí, n. pr. na cesti držeči proti J. na kakem visokem drevesu, tedaj bi znašal vaš dogled kakih 7 km. — Koliko znaša tedaj pomer obzorja? — Kateri kraji so v vašem obzorji? — Kateri kraji v okolici so vam še znani, pa so zunaj vašega obzorja? — Kdaj se obzor izpremeni?

Zapomnite: Okrožje, katero pregledati moremo, je obzor ali horizont. Kar je v obzorji, vidimo, kar je zunaj njega, tega pa ne vidimo. Obzorje se pa izpreminja, kadar človek svoje stališče izpremeni. (Prav za prav ima vsak človek drugačno vidno obzorje.)